

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Nume și prenume:

CAPOTA TEODORA

Facultatea:

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Domeniul studiilor doctorale:

SOCIOLOGIE

Titlul tezei de doctorat:

**”MOȘIA STRĂMOȘEASCĂ” ȘI POLITICILE EUROPENE. STUDIU ASUPRA
DEZVOLTĂRII RURALE ÎN REGIUNEA NORD-VEST**

Conducătorul de doctorat:

PROF.UNIV.DR. TRAIAN VEDINAȘ

Cuprins

INTRODUCERE	5
I RECONCEPTUALIZAREA DEZVOLTĂRII RURALE –NOI PARADIGME	8
1.Dezvoltarea rurală –concept și modele teoretice	9
1.1.Considerații preliminare	9
1.2.Dezvoltarea rurală exogenă	10
1.3.Dezvoltarea rurală endogenă	10
1.4.Abordări mixte ale dezvoltării rurale	13
1.4.1.Dezvoltarea rurală neo-endogenă	13
1.4.2.Dezvoltarea rurală integrată	15
1.4.3.Modelul UE de abordare mixtă a dezvoltării rurale –LEADER	20
2.Spre un nou cadru teoretic pentru înțelegerea dezvoltării rurale –Proiectul ETUDE	21
2.1.Proiectul	21
2.2.Background și obiective	21
2.3.Modelul conceptual	22
2.3.1.Noțiunea de rețea rurală	23
2.3.2.Dimensiunile teoretice ale rețelei	24
2.3.2.1.Endogenitatea	24
2.3.2.2.Noutatea în producție	25
2.3.2.3.Sustenabilitatea	27
2.3.2.4.Capitalul social	29
2.3.2.5.Cadrele instituționale	31
2.3.2.6.Guvernarea piețelor	32
II POLITICA AGRICOLĂ COMUNĂ – REINVENTAREA RURALULUI LA NIVELUL COMUNITĂȚII EUROPENE	34
3.Poltica Agricolă Comună astăzi	35
3.1.Trăsături generale ale PAC	35
3.2. Rolul PAC	36
3.2.1.Siguranța alimentară	36
3.2.2.Gestionarea terenurilor	37
3.2.3.Zonele rurale viabile	37
3.2.4.Competitivitatea pe piața mondială	38
3.2.5.Răspunsul la schimbările climatice	38
3.3.Premisele adoptării unei politici agricole comune	39
3.3.1.Piețele volatile	39
3.3.2.Bunurile publice	39
3.3.3.Mediul rural durabil	39
3.4.Valoarea adăugată a UE	40
3.4.1.Condiții echitabile	40
3.4.2.Obiective trans-naționale	41

3.5. Consecințele politicii	41
3.6. Finanțarea PAC: bugetul- costuri, venituri și cheltuieli	43
3.7. Reforma PAC	46
4. Politica Agricolă Comună după 2013	47
4.1. Dezbaterile publice cu privire la PAC post-2013	47
4.2. PAC în perspectiva anului 2020	52
4.3. Instrumente	56
4.4. Opțiuni de politică generale	58
4.5. Poziția României în ceea ce privește PAC după 2013	58
5. Politica de dezvoltare rurală a UE	61
5.1. Elemente generale	61
5.2. Instrumentele de finanțare UE în perioada 2000 – 2013	62
5.3. Politica europeană de dezvoltare rurală în perioada 2000-2006	65
5.3.1. Cadru general	65
5.3.2. Implementarea tehnică și financiară	65
5.3.3. Măsuri	67
5.4. Politica europeană de dezvoltare rurală în perioada 2007-2013	68
5.4.1. Cadrul Politicii de Dezvoltare Rurală pentru perioada de programare 2007-2013	69
5.4.2. Aspectele financiare ale Politicii de Dezvoltare Rurală și ale programării	72
5.4.3. Structura financiară a programării	74
5.4.4. Principalele instrumente FEADR de dezvoltare rurală	76
III ÎNTRUCHIPĂRILE MICRO ALE DEZVOLTĂRII RURALE -STUDIUL DE CAZ:	
REGIUNEA NORD-VEST	79
6. Programe europene de dezvoltare rurală în Regiunea Nord-Vest	80
6.1. Dinamica fondurilor SAPARD	80
6.1.1. Distribuția fondurilor SAPARD pentru Măsura 1.1.	84
6.1.2. Distribuția fondurilor SAPARD pentru Măsura 3.1	86
6.1.3. Distribuția fondurilor SAPARD pentru Măsura 3.4	86
6.1.4. Distribuția fondurilor SAPARD pentru Măsura 2.1.	87
6.1.5. Distribuția fondurilor SAPARD pentru Măsura 3.5.	89
6.1.6. Distribuția fondurilor SAPARD pentru Măsura 1.2.	90
7. Reprezentări asupra dezvoltării rurale	91
7.1. Metodologie	91

7.2.Descrierea spațiului studiat: Microregiunea Someș-Sud	97
7.2.1.Unde-s doi, puterea crește –premisele asocierii intercomunale	97
7.2.2.Teritoriul	107
7.3. Rezultatele cercetărilor	110
7.3.1.Pomi	111
7.3.2.Păulești	126
7.3.3.Culciu	137
7.3.4. Homoroade	152
7.3.5. Valea Vinului	162
7.3.6. Crucișor	176
7.3.7. Bîrsău	185
7.3 Concluziile cercetărilor.	196
CONCLUZII FINALE	209
ANEXE	210
Anexa 1 –Implementarea Programului SAPARD: descrierea măsurilor și a bugetului	211
Măsura 1.1- <i>Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole.</i>	
Măsura 1.2- <i>Îmbunătățirea structurilor în vederea realizării controlului de calitate, veterinar și fitosanitar, pentru calitatea produselor alimentare și pentru protecția consumatorilor</i>	
Măsura 2.1 – <i>Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale</i>	
Măsura 3.1. – <i>Investiții în exploatații agricole</i>	
Măsura 3.2. – <i>Constituirea grupurilor de producători</i>	
Măsura 3.3 – <i>Metode agricole de producție proiectate să protejeze mediul și să mențină peisajul rural</i>	
Măsura 3.4. – <i>Dezvoltarea și diversificarea activităților economice care să genereze activități multiple și venituri alternative</i>	
Măsura 3.5 – <i>Silvicultura</i>	
Anexa 2 –Strategia de dezvoltare a Microregiunii Someș-Sud (descriere sintetică)	248
BIBLIOGRAFIE	267

Studiul de față este un exercițiu de documentare, descriere și analizare a unor expresii empirice ale dezvoltării rurale, structurat pe trei dimensiuni: dimensiunea noilor teorii ale dezvoltării rurale, dimensiunea politicilor de dezvoltare rurală și dimensiunea practicilor de dezvoltare rurală.

În ceea ce privește componenta referitoare la *teorii*, aceasta trece sintetic în revistă noile cadre de înțelegere a ruralității și a dezvoltării rurale, oprindu-se asupra *paradigmei neo-endogene* și a unui model conceptual al dezvoltării integrate și durabile, care vine ca răspuns la apelul lansat de Comisia Europeană ce vizează reconceptualizarea rolului agriculturii în cadrul proceselor de dezvoltare rurală în ansamblu (**I Reconceptualizarea dezvoltării rurale –noi paradigme, Capitolele 1-2**)

Politicile de dezvoltare rurală sunt descrise în cea de-a doua parte a lucrării. Aceasta se axează pe politicile Uniunii Europene, a căror implementare la nivelul României este urmărită în două etape: *etapa pre-aderării*, prin Programul SAPARD -instrumentul financiar oferit pentru a sprijini țările din Europa Centrală și de Est în curs de aderare la UE, cât și pentru a pregăti participarea acestora la Politica Agricolă Comună; *etapa post-aderare*, prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală, pus la dispoziția statelor membre pentru implementarea Politicii Agricole Comune prin finanțarea programelor de dezvoltare rurală (**II Politica Agricolă Comună – reinventarea Ruralului la nivelul Comunității Europene, Capitolele 3-5**).

Cea de-a treia parte conține o analiză a absorbției fondurilor nerambursabile pentru Regiunea Nord-Vest în cadrul Programului SAPARD și un studiu de caz care urmărește surprinderea *practicilor* de dezvoltare rurală. Unitatea selectată reprezintă o experiență de succes a asocierii între administrațiile locale a șapte comune din județul Satu Mare. Aceasta întruchipează imaginea-standard a modelelor de dezvoltare rurală a satului românesc, rezultată în urma aderării la Uniunea Europeană: dezvoltarea prin proiecte finanțate din surse externe. (**III Întruchipările micro ale dezvoltării rurale -Studiu de caz: Regiunea Nord-Vest, Capitolele 6-7**).

Cuvinte cheie

dezvoltare rurală, comunitate, resurse, inițiative locale, rețea rurală, endogenitate, sustenabilitate, cadre instituționale, guvernarea piețelor, noutate în producție, capital social, dezvoltare rurală neo-endogenă, Politica Agricolă Comună, Programul SAPARD, Regiunea Nord-Vest, parteneriat, asociere intercomunitară, strategii de dezvoltare, reprezentări.

Capitolul 1 Dezvoltarea rurală- concept și modele teoretice

Primul capitol al tezei prezintă trei modele teoretice majore în care se încadrează abordările dezvoltării rurale: modelul *exogen*, *endogen* și *neo-endogen*. Ordinea în care au fost enumerate reflectă succesiunea temporală a acestora în cadrul discursului teoretic asupra dezvoltării.

(1)*Dezvoltarea rurală exogenă* reprezintă forma clasică și dominantă de dezvoltare rurală postbelică, ce are în centru procesul de industrializare ca motor al dezvoltării. Principiile acestui model au ca fundament economiile de scară și de concentrare, unde zonele rurale au ca funcție principală aprovizionarea cu alimente a orașelor în expansiune. Centrele urbane constituie poli de creștere responsabili pentru dezvoltarea economică a zonelor rurale. Cu alte cuvinte, principalele forțe de dezvoltare provin din afara zonelor rurale (Ward *et al*, 2005; Galdeano-Gómez, Aznar-Sánchez și Pérez-Mesa, 2011). Dezvoltarea exogenă presupune intervenții menite intensificării și industrializării continue a agriculturii. Într-o primă fază, modelul exogen propune ca soluții creșterea veniturilor întreprinderilor agricole și încurajarea mobilității forței de muncă și capitalului prin modernizarea producției agricole și a serviciilor rurale. În a doua fază, dezvoltarea rurală s-a axat pe atragerea unor noi tipuri de servicii, prin promovarea turismului, relocarea unor fabrici în spațiul rural etc. La sfârșitul anilor '70, ca urmare a saturației piețelor interne, a depășirii limitelor ecologice și a diminuării capacității de absorbție a surplusului de populație rurală în sectorul urban, modelele exogene au înregistrat un declin (Lowe *et al*, 1995; Ward *et al*, 2005).

Principalele critici aduse modelului exogen etichetează acest tip de dezvoltare ca fiind: *dependentă*, bazată pe subvenționarea continuă și pe decizii politice luate la nivelul agențiilor centrale; *neuniformă* (distorsionată), care sprijină anumite sectoare de activitate, anumite așezări

și unele tipuri de întreprinderi, neglijând însă aspectele non-economice ale zonelor rurale; *distructivă*, care elimină diferențele culturale și de mediu ale zonelor rurale și *impusă*, concepută de experți și planificatori externi zonelor rurale locale (Ward *et al.* 2005).

(2) *Dezvoltarea rurală endogenă* reprezintă o reacție sau rezistență la modernizare, un demers de tip "*bottom-up*" aflat în opoziție față de abordarea exogenă fordistă, modernistă, de tip "*top-down*" (Bassand *et al.*, 1986 *apud* Vanclay, 2011). Scopul principal al acestei perspective este îmbunătățirea situației economice și sociale locale prin mobilizarea resurselor interne. Elementele definiției ale dezvoltării endogene sunt: inițierea și controlul procesului de dezvoltare la nivelul comunității locale (Galdeano-Gómez, Aznar-Sánchez și Pérez-Mesa, 2011); păstrarea beneficiilor la nivel local; respectarea valorilor locale, (Slee 1994); producerea de bunuri și servicii locale specifice; existența unor combinații originale de relații sociale, piețe și tehnologii, capabile să transforme caracteristicile locale în resurse (Bowler 1999). Van der Pleog și Long (1994) subliniază necesitatea existenței unui echilibru între elementele interne și externe, formulând următoarea definiție: "Patternurile de dezvoltare endogenă se bazează în principal, dar nu exclusiv, pe *resurse locale* disponibile precum: potențialitățile ecologiei locale, forța de muncă, cunoașterea și relaționarea producției cu consumul". Această definiție, consideră Lowe *et al.* (1995), reprezintă pe de-o parte un pas înainte, întrucât propune un concept empiric și relațional de dezvoltare endogenă, permițând proceselor de dezvoltare să fie comparate în funcție de exogenitatea/endogenitatea lor relativă. Pe de altă parte, autorii subliniază că se impune distincția între *controlul* local și extern al proceselor de dezvoltare, raportarea circuitelor locale de producție și consum la cele extra-locale și luarea în considerare a indivizilor sau grupurilor ca obiect al dezvoltării; în acest sens, propun ca soluție focalizarea instituțională asupra creării de legături între actorii locali și actorii extra-locali și asupra naturii acestor relații (*ibid.*). Valorile sociale de la care pornește dezvoltarea rurală endogenă definește dezvoltarea ca un concept social, mai degrabă decât în termeni de creștere economică (Brugger, 1986 *apud* Vanclay, 2011).

Printre criticile aduse acestui model, Slee (1994) subliniază că dezvoltarea endogenă nu este un concept care pornește de la rădăcini teoretice bine definite, ci mai degrabă o perspectivă asupra dezvoltării rurale sprijinită de judecăți de valoare asupra unor forme dezirabile de dezvoltare. O abordare similară plăcă de la recunoașterea valorii modelului exogen ca ideal, lipsit însă de posibilitatea aplicării în practică; astfel, într-o lume globalizată, zonele rurale nu se pot elibera de influențele externe (fie acestea datorate comerțului extern, intervențiilor

guvernamentale sau ale UE), ruralul va exista întotdeauna în juxtapunere cu urbanul, localul va interacționa neîntrerupt cu extra-localul, iar procesele endogene și cele exogene trebuie să se afle în echilibru (Lowe *et al.*, 1995; Ray 2001; Ward *et al.*, 2005).

(3) *Dezvoltarea rurală neo-endogenă*. Ray (2001) propune termenul de *dezvoltare* (rurală) *neo-endogenă*, unde factorii extra-locali sunt identificați și luați în considerare ca elemente esențiale, fără a desconsidera însă potențialul zonelor locale de a-și contura viitorul. Ideea de dezvoltare (rurală) *neo-endogenă* implică: dimensiunea *endogenă* (sau *participativă*), care se referă la o traiectorie de tip "bottom-up", caracterizată de focalizarea asupra identificării resurselor și mecanismelor de dezvoltare la nivelul teritoriului local; elementul "neo", care identifică rolurile diferitelor manifestări ale *extra-localului* -actorii sistemului politico-administrativ național sau european sau de la nivelul altor localități. Din perspectiva politicilor, dezvoltarea *neo-endogenă* se fundamentează pe ideea că bunăstarea socio-economică poate fi atinsă prin redirectionarea intervențiilor dinspre sectoarele individuale către teritoriile locale/regionale. Aceasta reprezintă soluția alternativă la practicile de intervenție ale autorităților centrale, care abordează sectoarele vieții economice și sociale în mod izolat sau aplicând măsuri standard, fără a lua în considerare cultura sau localizarea. În acest fel, zonele locale își pot asuma responsabilitatea propriei dezvoltări socio-economice Ray (2006).

În ceea ce privește originalitatea acestei noi perspective însă, Vanclay (2011) o atribuie mai degrabă noului termen care o denumește, apreciind că în cazul dihotomiei exogen-endogen, cele două dimensiuni nu au fost proiectate pentru a se exclude reciproc. Astfel, popularitatea modelului de dezvoltare neo-endogen se datorează, pe de-o parte necesității construirii unei abordări integrate, iar pe de altă parte supoziției eronate că dezvoltarea rurală endogenă presupune în mod necesar excluderea factorilor extra-locali.

O altă abordare propune complementaritatea factorilor locali și ai celor extra-locali în termeni de *niveluri* ale dezvoltării rurale (Nemes, 2005). Dimensiunea politicilor, sau a intervenției la *nivel central* și nivelul *aspirațiilor locale*, care vizează îmbunătățirea vieții rurale cotidiene sunt integrate de teoretician într-o definiție a *dezvoltării rurale integrate*; aceasta reprezintă "un proces în curs de desfășurare care: implică intervenția externă și aspirațiile locale; urmărește ameliorarea calității vieții grupurilor de indivizi din zonele rurale și susținerea și consolidarea valorilor rurale; vizează pe de-o parte reducerea dezavantajelor comparative în

scopul competiției prin redistribuirea resurselor centrale, iar pe de altă parte identificarea unor noi modalități de utilizare și stabilizare a resurselor rurale”.

Un exemplu de abordare integrată și (neo)-endogenă a dezvoltării rurale este *programul LEADER*, propus de Uniunea Europeană. Acesta include atât o abordare de tip ”top-down”, prin faptul că reprezintă o inițiativă a Uniunii Europene, cât și una de tip ”bottom-up”, deoarece planificarea și punerea în aplicare a deciziilor se efectuează la nivel local. (Subcapitolele 1.1. *Considerații preliminare*; 1.2. *Dezvoltarea rurală exogenă*; 1.3. *Dezvoltarea rurală endogenă*; 1.4. *Abordări mixte ale dezvoltării rurale*).

Capitolul 2 Spre un nou cadru teoretic pentru înțelegerea dezvoltării rurale- Proiectul ETUDE

Capitolul 2 extinde conceptul de *dezvoltare rurală* prin articularea unui model ale cărui dimensiuni teoretice –*endogenitatea, noutatea în producție, sustenabilitatea, capitalul social, cadrele instituționale, guvernarea piețelor*- sunt definite în termeni de *rețea rurală (rural web)*.

Construirea *modelului conceptual al rețelei rurale* reprezintă răspunsul la apelul Comisiei Europene care, prin al Șaselea Program Cadru solicita propuneri pentru „analizarea aspectelor conceptuale ale dezvoltării rurale integrate și sustenabile” (Comisia Europeană, 2005). Modelul a fost dezvoltat în cadrul proiectului ETUDE (**E**nlarging **T**heoretical **U**nderstanding of **R**ural **D**evelopment), inițiat de o rețea de instituții de cercetare și învățământ superior care cuprinde: Institute for Rural Development Research (IfLS, Germania); University of Perugia, Department of Economics and Food (Italia); Cardiff University, School of City and Regional Planning (Marea Britanie); MTT Economic Research (Finlanda); Baltic Studies Centre (Letonia); Wageningen University, Rural Sociology Group (Olanda) (Subcapitolul 2.1. *Proiectul*).

Proiectul ETUDE propune dezvoltarea unui cadru conceptual integrat, care să depășească abordările mono-disciplinare și sectoriale și să cuprindă o serie de noi elemente care emerg la nivel teoretic cu scopul de: (1) a dobândi o mai bună înțelegere a dinamicii, a domeniului de aplicare și a impactului regional economic al proceselor de dezvoltare rurală, reflectând totodată eterogenitatea zonelor și activităților rurale; (2) a evalua impactul diferențial al noilor configurații rurale în ceea ce privește gestionarea teritoriilor, competitivitatea economiilor rurale și calitatea vieții în zonele rurale; (3) a explora interfețele dintre diferite traiectorii de dezvoltare

rurală, structurile de guvernare și politicile rurale (<http://www.rso.wur.nl/UK/ETUDE/>) (Subcapitolul 2.2.*Background și obiective*).

Van der Ploeg *et al* (2008) pornesc de la ideea că *rețeaua* care modelează societățile și economiile rurale regionale este multistratificată. Există un nivel *empiric*, unde sunt articulate inter-relațiile, interacțiunile, confruntările și reciprocitățile care există între actori, resurse, activități (sociale, economice, politice sau culturale), sectoare și spații. Cu cât interacțiunile, conexiunile, confruntările și combinațiile sunt mai numeroase, cu atât densitatea rețelei este mai mare. La nivel *teoretic*, rețeaua apare ca intersecție a mai multor dimensiuni care scot în evidență trăsăturile particulare ale acestora. Cu toate că dimensiunile se disting între ele, cel puțin la nivel teoretic acestea nu pot fi separate, fiind aproape inter-corelate.

Cele șase dimensiuni teoretice ale rețelei sunt definite sintetic astfel:

(1) *endogenitatea* se referă la măsura în care o economie locală și regională se bazează pe *resursele* locale disponibile (resursele materiale, resursele sociale, valorile locale). Noțiunea are în vedere echilibrul dintre resursele endogene și cele exogene și *controlul* exercitat asupra acestui echilibru și asupra destinației și utilizării bunurilor produse (Oostindie *et al.*, 2008);

(2) *noutatea în producție* presupune capacitatea (la nivel de regiune) de îmbunătățire continuă a proceselor de producție, a produselor, modelelor de cooperare etc. Noutățile furnizează practici, artefacte, cunoaștere și/sau combinații (de resurse, proceduri tehnologice, diferite domenii ale cunoașterii) care permit configurațiilor specifice (un proces de producție, o rețea, integrarea a două activități diverse etc.) să funcționeze mai bine (Oostindie și van Broekhuizen, 2008);

(3) *sustenabilitatea* se referă la mobilizarea noilor resurse și combinarea acestora cu cele existente în așa fel încât să asigure durabilitate ecologică și apariția unor configurații economice noi, robuste; „noile combinații de resurse permit, de asemenea, crearea unor noi întreprinderi multifuncționale și a unor rețele de legături între mediul rural și cel urban” (van der Ploeg *et al.* 2002 *apud* Sonnino *et al* 2008).

(4) *capitalul social*, înțeles în contextul dezvoltării rurale reprezintă capacitatea de a acționa colectiv, un mod de a acționa prin cooperare înglobat în capacitatea indivizilor, grupurilor, organizațiilor, instituțiilor de a se angaja în rețele, de a utiliza relațiile sociale în virtutea unui scop și/sau beneficiu comun (Tisenkopfs, Lace și Mierina, 2008).

(5) *cadrele instituționale*, în accepțiunea utilizată de teoreticienii rețelei rurale, reprezintă atât reguli formale juridice, cât și norme sociale informale care structurează interacțiunile sociale (Knickel *et al*, 2008).

(6) *guvernarea piețelor* se referă la capacitatea instituțională de a controla și consolida piețele existente și de a construi piețe noi: organizarea rețelelor de aprovizionare, distribuirea valorii totale realizate (atât la nivel de actori, cât și la nivel teritorial), a beneficiilor potențiale realizate prin acțiunea colectivă etc. (Vihinen și Kröger, 2008).

Ca instrument analitic, *rețeaua* reprezintă un mijloc de evaluare a eficacității și comprehensivității activităților actorilor în demersul de construire a traiectoriilor de dezvoltare a ruralului; aceasta permite explorarea caracteristicilor empirice ale unor zone specifice, ale situațiilor regionale în ansamblu și ale inițiativelor și proceselor de dezvoltare din cadrul acestora (van der Ploeg *et al*, 2008).

Capitolul 3 Politica Agricolă Comună astăzi

Capitolul 3 descrie cadrul de referință al proceselor de dezvoltare rurală la nivel european: Politica Agricolă Comună (PAC) a Uniunii Europene, ca ansamblu de legi și practici adoptate de către aceasta pentru a furniza o direcție unitară, comună pentru agricultură.

Rolul PAC de a trasa o serie de direcții de acțiune pentru asigurarea unui sector agricol durabil și sporirea competitivității acestuia se materializează prin eforturile de a atinge următoarele obiective operaționale: asigurarea calității și siguranța alimentelor; protejarea mediului și asigurarea bunăstării animalelor; sprijinirea agricultorilor din Uniunea Europeană pentru a fi competitivi; asigurarea continuității comunităților rurale și sporirea dinamismului și durabilității acestora. Este subliniată importanța elementelor care determină existența unui sector agricol funcțional și durabil: gestionarea problemelor legate de condițiile climatice și de mediu și adaptarea agricultorilor la situațiile noi de piață. Asigurarea unui sector agricol funcțional presupune existența unor zone rurale viabile, unde dezvoltarea economică reprezintă pilonul principal (Subcapitolele 3.1. *Trăsături generale ale PAC* și 3.2. *Rolul PAC*).

Adoptarea Politicii Agricole Comune, ca politică de siguranță, este justificată în contextul persistenței la nivel global a unor fenomene și procese ce pot perturba activitatea agricolă (dezastrele naturale, volatilitatea în creștere a pieței), dar și al necesității furnizării de bunuri

publice și asigurării unui mediu rural durabil (Subcapitolul 3.3. *Premisele adoptării unei politici agricole comune*).

Sprijinul acordat de Uniunea Europeană prin PAC tuturor statelor membre răspunde acestor nevoi, oferind totodată premisele unei coeziuni economice și sociale, ce reflectă însă diversitatea valorilor economice, ecologice și culturale. Principiile care stau la baza abordării comunitare a politicii agricole vizează asigurarea unor condiții echitabile pentru agricultori și stabilirea unor obiective trans-naționale, care să permită o acțiune comună, în situația necesității soluționării unor probleme transfrontaliere (Subcapitolul 3.4. *Valoarea adăugată a UE*).

Concretizarea sprijinului presupune adoptarea unui set de instrumente care sunt proiectate pentru a satisface diferite aspecte ale obiectivelor politicii: norme comune, menite să asigure condiții echitabile pentru producția agricolă la nivel european; plăți directe de bază, destinate menținerii activității agricole în situația expunerii la dificultățile generate de volatilitatea piețelor; mecanisme de siguranță, care să garanteze intervenția în situații de criză; măsuri orientate către nevoi specifice, care să ia în considerare diversitatea zonelor (și nevoilor) rurale (Subcapitolul 3.5 *Consecințele politicii*).

Pentru susținerea acestor măsuri de intervenție, Uniunea Europeană alocă Politicii Agricole Comune finanțări care reprezintă aproximativ 40% din bugetul său total. Bugetul PAC este stabilit anual de Consiliul UE și Parlamentul European; bugetele anuale se înscriu într-un cadru financiar pentru o perioadă de șapte ani. Cadrul financiar actual (2007-2013) prevede cheltuieli agricole finanțate prin două fonduri ce intră în componența bugetului general al UE: Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA), care finanțează plățile directe către agricultori și măsurile de reglementare a piețelor agricole, precum intervenții și restituiri la export; Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), prin care sunt sprijinite programele de dezvoltare rurală ale statelor membre (Subcapitolul 3.6. *Finanțarea PAC: bugetul- costuri, venituri, cheltuieli*).

Datorită faptului că Politica Agricolă Comună este orientată predominant către piață și competitivitate, de-a lungul timpului aceasta a suferit o serie de transformări menite să răspundă cerințelor și așteptărilor societății, precum și condițiilor economice emergente. Cea mai recentă reformă a avut loc în 2003; ”decuplarea” sprijinului, relaționarea plăților unice cu standardele de eco-condiționalitate; ”modularea” și introducerea unui mecanism de disciplină financiară sunt principalele elemente de noutate aduse de aceasta (Subcapitolul 3.7. *Reforma PAC*).

Capitolul 4 Politica Agricolă Comună după 2013

O nouă reformă a Politicii Agricole Comune are ca termen limită anul 2013. Realizarea acesteia are ca scop trasarea unor noi direcții care să răspundă obiectivelor strategiei *Europa 2020* a Uniunii Europene. Înainte de a stabili liniile directoare ale politicii pentru acest sector strategic, Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală a Comisiei Europene a lansat în anul 2010 o dezbatere publică online (pe site-ul web al DG Agricultură) privind viitorul PAC, structurată în jurul a patru subiecte generale: motivațiile necesității unei politici comune, rațiunile reformării acesteia; propunerea unor noi instrumente și așteptările cetățenilor în ceea ce privește agricultura. Dezbateră a fost adresată publicului larg, părților interesate (organizațiile de agricultori și organismele profesionale, asociațiile pentru protecția mediului, consumatorii, grupurile interesate de bunăstarea animalelor, alte organizații neguvernamentale interesate) și grupurilor de reflecție, institutelor de cercetare ș.a.

Cele peste 5700 de contribuții care reflectă opiniile respondenților au fost sintetizate într-un raport care a stat la baza comunicării Comisiei Europene intitulată ”PAC în perspectiva anului 2020”. Aceasta a evidențiat: principalele provocări și probleme majore în ceea ce privește politica UE pentru agricultură și pentru zonele rurale, precum și posibilele orientări politice și opțiuni pentru o politică agricolă comună mai durabilă, echilibrată, orientată, simplificată, eficientă și responsabilă.

Provocările identificate se referă la probleme legate de: securitatea alimentară; mediu și schimbări climatice; echilibrul teritorial. Prin oferirea de soluții la aceste provocări, PAC poate contribui la strategia *Europa 2020* pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. În acest context, propunerile Comisiei Europene pentru PAC urmăresc trei obiective: producția alimentară fiabilă; gestionarea durabilă a resurselor naturale și adoptarea unor noi politici climatice; dezvoltarea teritorială echilibrată. (Subcapitolele 4.1 *Dezbateră publică cu privire la PAC post-2013*; 4.2. *PAC în perspectiva anului 2020*).

Realizarea obiectivelor viitoarei politici agricole comune implică, de asemenea, adoptarea unor instrumente noi, sau îmbunătățirea instrumentelor existente care și-au demonstrat utilitatea în cadrul politicii actuale (plățile directe, instrumentele legate de gestionarea pieței, instrumentele politicii de dezvoltare rurală).

În ceea ce privește agricultura globală a PAC, propunerile Comisiei sunt convergente cu cele ale majorității respondenților care au participat la dezbaterile publice și se referă la menținerea structurii actuale, susținută de doi piloni, unde primul pilon include ajutoarele plătite agricultorilor, iar cel de-al doilea rămâne instrumentul de sprijin dedicat obiectivelor comunitare. (Subcapitolul 4.3.*Instrumente*)

Orientările dezbaterii publice conturează trei posibile direcții generale de politică, după cum urmează: *Opțiunea 1*, care propune o continuare a actualei PAC, dar care implică și ajustări în cazul unor capitole (de exemplu, în ceea ce privește problema echității distribuirii plăților directe în statele membre); *Opțiunea 2*, care recomandă o revizuire majoră a politicii în vederea asigurării sustenabilității acesteia și a obținerii unui echilibru între diferitele obiective, între agricultori și între statele membre; *Opțiunea 3*, care se referă la o reformă mai amplă a PAC, bazată pe o serie de obiective legate de mediu și de schimbările climatice și pe eliminarea treptată a ajutorului pentru venit și a majorității măsurilor de piață (Subcapitolul 4.4.*Opțiuni de politică generale*).

Poziția României referitoare la viitoarele direcții ale PAC este prezentată într-un *Memorandum* elaborat de Guvernul României. Documentul prevede o serie de recomandări referitoare la principalele instrumente ale Politicii Agricole Comune. În ceea ce privește plățile directe, România susține ideea distribuirii echitabile a acestora între statele membre și eliminarea actualelor discrepanțe, precum și cea a susținerii agriculturii la scară mică, pentru fermierii activi; plafonarea plăților directe pentru fermele mari nu este agreată de statul român. Referitor la măsurile de piață, România se pronunță pentru menținerea instrumentelor actuale de intervenție cu rol de plasă de siguranță și încurajează crearea unor noi instrumente care să permită menținerea agriculturii UE la un nivel competitiv în raport cu țările terțe. Legat de politica de dezvoltare rurală, din punctul de vedere al României, aceasta trebuie să rămână în cadrul PAC, iar în cadrul Pilonului II, trebuie să fie menținut un nivel consistent al bugetului. În ceea ce privește crearea unor pachete de măsuri care să răspundă la nevoile unor zone sau grupuri specifice, statul român susține adoptarea unor măsuri care să vină în întâmpinarea problemelor care afectează spațiul rural românesc: depopularea, abandonul terenurilor agricole ș.a. (Subcapitolul 4.5.*Poziția României în ceea ce privește PAC după 2013*).

Capitolul 5 Politica de dezvoltare rurală a UE

Politica de dezvoltare rurală a UE, stabilită prin *Agenda 2000*, reprezintă al doilea pilon al Politicii Agricole Comune. Aceasta a fost gândită ca un cadru care să permită efectuarea unor reforme în segmentele de piață pentru promovarea unui sector agricol competitiv și multifuncțional și pentru susținerea surselor alternative de venit în zonele rurale și adoptarea măsurilor de agro-mediu. Principiile directoare ale politicii au fost descentralizarea responsabilităților și flexibilitatea programării, bazată pe un set de măsuri puse în aplicare în conformitate cu nevoile specifice ale statelor membre. Scopul politicii de dezvoltare rurală a fost integrarea diferitelor tipuri de asistență financiară acordată de UE, care facilitează asigurarea unei dezvoltări echilibrate în toate zonele rurale europene. Principalele trăsături ale acestui tip de dezvoltare sunt creșterea competitivității sectoarelor agricole și forestier, conservarea mediului înconjurător și a patrimoniului cultural european și îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și diversificarea activităților economice (Subcapitolul 5.1. *Elemente generale*).

Punerea în aplicare a obiectivelor politicii de dezvoltare rurală pentru perioada de programare 2000-2006 a fost efectuată cu ajutorul unui set de instrumente financiare; utilizate în mod diferențiat pentru diferite țări, perioade sau măsuri: Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA), Instrumentul Temporar de Dezvoltare Rurală (ITDR) și Programul Special de Pre-aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (SAPARD). În cazul perioadei actuale de programare (2007-2013), sunt utilizate două instrumente: Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), pentru finanțarea politicii în cadrul UE-27 și Instrumentul de Asistență pentru Pre-aderare (IPA), prin componenta dedicată dezvoltării rurale (IPARD), pentru țările candidate (Subcapitolul 5.2. *Instrumente de finanțare UE în perioada 2000-2013*).

Programul SAPARD, derulat în perioada 2000-2006, a fost creat pentru a sprijini financiar dezvoltarea agriculturii și a mediului rural în țările candidate din Europa Centrală și de Est astfel încât, după momentul integrării, acestea să fie pregătite pentru participarea la Politica Agricolă Comună și să se poată adapta la modalitatea de lucru a structurilor europene. Pentru a asigura implementarea acestui program operațional, Guvernul României a elaborat Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR) și a înființat Agenția SAPARD căreia îi revine responsabilitatea implementării tehnice și financiare a programului. Agenția,

subordonată Ministerului Agriculturii, Alimentației și Pădurilor, a fost organizată la nivel central și regional, prin crearea a opt birouri regional corespunzătoare celor opt regiuni de dezvoltare ale țării. Programul a devenit operațional odată cu acreditarea primelor măsuri, în iulie 2002. Autoritățile române au susținut adoptarea a 11 măsuri, încadrate în patru axe prioritare: *Axa prioritară 1-* „Îmbunătățirea accesului la piețe și a competitivității produselor agricole prelucrate”; *Axa prioritară 2-* „Îmbunătățirea infrastructurilor pentru dezvoltare rurală și agricultură”; *Axa prioritară 3-* „Dezvoltarea economiei rurale”; *Axa prioritară 4-* „Dezvoltarea resurselor umane” (Subcapitolul 5.3.*Politica europeană de dezvoltare rurală în perioada 2000-2006*).

În perioada următoare (2007-2013), sprijinul pentru dezvoltarea rurală a fost acordat prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), care aduce o simplificare considerabilă în raport cu perioada anterioară. Și în acest caz implementarea devine realizabilă odată cu adoptarea unor planuri naționale strategice. Obiectivele majore de dezvoltare stabilite în cadrul acestora corespund unor axe, cărora le sunt alocate seturi de măsuri. Măsurile *Axei 1* au ca scop modernizarea producției și îmbunătățirea calității produselor; măsurile *Axei 2* vizează asigurarea furnizării serviciilor de mediu și gestionarea terenurilor; *Axa 3* are ca obiectiv susținerea „vieții rurale” (*living countryside*) și menținerea și îmbunătățirea structurii sociale și economice, în special în zonele rurale izolate; *Axa Leader* este destinată încurajării punerii în aplicare a strategiilor integrate prin parteneriate construite pe baze locale și numite Grupuri de Acțiune Locală. (Subcapitolul 5.4.*Politica europeană de dezvoltare rurală în perioada 2007-2013*).

Capitolul 6 Programe europene de dezvoltare rurală în Regiunea Nord-Vest.

Capitolul 6 oferă o imagine de ansamblu asupra implementării politicii europene de dezvoltare rurală în una din cele opt regiuni de dezvoltare ale României, Regiunea Nord-Vest. În cadrul acesteia analizăm dinamica fondurilor SAPARD prin descrierea modului în care au fost absorbite fondurile europene. Am optat pentru analizarea finanțărilor aferente perioadei de pre-aderare deoarece, odată cu încheierea exercițiului financiar, am putut obține informații complete referitoare la implementarea programului.

Datele referitoare la implementarea SAPARD în Regiunea Nord-Vest au fost solicitate Centrului Regional de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit Satu Mare (CRPDRP), agenția

care este mandată să medieze acordarea sprijinului financiar oferit de Uniunea Europeană pentru sectorul agricultură și dezvoltare rurală.

Setul de date a fost transpus în grafice descriptive (diagrame coloană, diagrame de structură radială și hărți cu diagrame), ce înfățișează distribuția proiectelor și investițiilor efective în cadrul măsurilor pentru fiecare județ al Regiunii, ținând cont de numărul de proiecte/ contracte și valorile ajutorului nerambursabil. Prezentăm succint câteva observații generale ce emerg din analiza datelor:

La nivelul Regiunii Nord –Vest, pe parcursul întregii perioade de finanțare au fost depuse și contractate proiecte pentru 6 din cele 11 măsuri adoptate la nivel național. Regiunea a contractat 16% din numărul total de investiții (proiecte) realizate pe țară.

În funcție de numărul de contracte pe măsuri, sprijinul financiar acordat prin programul SAPARD se prezintă astfel: aproape jumătate din contracte vizează investiții în *întreprinderi agricole*; o pătrime din proiectele contractate se referă la *dezvoltarea și diversificarea activităților economice care să genereze activități multiple și venituri alternative*; ca număr de solicitări aprobate, acțiunile ce implică *prelucrarea și marketingul de produse agricole și piscicole și dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale* au cote aproximativ egale; în cazul *îmbunătățirii structurilor de calitate, controlului veterinar și fitosanitar, protecția alimentelor și a consumatorilor* proiectele reprezintă sub 1% din totalul contractelor. Datorită specificului fiecărei măsuri, valoarea plăților efectuate pentru fiecare în parte nu este direct proporțională cu numărul de proiecte contractate. Astfel, cele mai mari sume au fost plătite pentru *dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale*, aproximativ o treime din valoarea totală; în jur de o pătrime din totalul sumelor alocate au fost destinate *prelucrării și marketingului de produse agricole și piscicole și investițiilor în întreprinderile agricole*; în cazul *îmbunătățirii structurilor de calitate, controlului veterinar și fitosanitar, protecția alimentelor și a consumatorilor*, numărul proiectelor este direct proporțional cu valoarea sprijinului financiar.

În Regiunea Nord Vest, cel mai mare număr de proiecte a fost contractat în județul Bihor, urmat la o distanță considerabilă de județul Cluj. Cel mai mic număr de proiecte s-a înregistrat la nivelul județelor Bistrița-Năsăud și Sălaj. Referitor la valoarea ajutorului nerambursabil, cel mai mare volum de plăți a fost alocat județelor Bihor și Cluj (sume aproximativ egale), iar cel mai mic, județului Sălaj (Subcapitolul 6.1. *Dinamica fondurilor SAPARD*).

Capitolul 7 Reprezentări asupra dezvoltării rurale

Capitolul 7 cuprinde rezultatele unui studiu calitativ ale cărui *obiective* sunt: (1) surprinderea dimensiunilor locale ale dezvoltării rurale și (2) identificarea modalităților prin care administrațiile locale (ca instituții de sine stătătoare sau ca membre a unor structuri de asociere) contribuie la realizarea acesteia. Filtrul utilizat pentru conturarea imaginii dezvoltării locale îl constituie *reprezentările liderilor locali asupra dezvoltării*. Întrebările de cercetare care au stat la baza acestui demers sunt: *Ce înseamnă dezvoltarea rurală?; Care este rolul liderilor locali în acest demers?; Cum este stabilită agenda de dezvoltare locală și care sunt dimensiunile acesteia?; Care sunt factorii care influențează inițiativele locale de dezvoltare?; Este asocierea “lozul câștigător” al dezvoltării rurale?*

Practicile locale ale dezvoltării rurale sunt studiate în cadrul Microregiunii Someș-Sud, o asociație intercomunitară formată din șapte comune: Bîrsău, Crucișor, Culciu, Homoroade, Păulești, Pomi și Valea Vinului, aflate pe teritoriul județului Satu Mare. Pentru fiecare dintre acestea, există: o *prezentare generală* ce cuprinde, de la caz la caz, informații despre populație, activitățile economice, condiții geografice, infrastructură etc. și o *imagine a elementelor dezvoltării rurale, așa cum sunt percepute de actorii principali ai acesteia-liderii locali (primarii și viceprimarii)*. În cercetarea de față, *interviul semi-structurat* este utilizat ca tehnică asociată *documentării calitative*.

Analiza informațiilor obținute prin intermediul interviurilor conturează imaginea de ansamblu a dezvoltării rurale la nivelul Microregiunii Someș-Sud și răspunde întrebărilor de cercetare. Astfel :

(1) *Ce înseamnă dezvoltarea rurală?*

Dezvoltarea rurală înseamnă, în viziunea liderilor locali, *atragera fondurilor europene*, care reprezintă premisa dimensiunii principale a dezvoltării: *dezvoltarea infrastructurii*. Aceasta constituie totodată condiția de bază pentru *atragera investitorilor*, a doua dimensiune a dezvoltării. Cu toate acestea, în unele cazuri, ideea de dezvoltare pornește de la *valorificarea resurselor locale* prin agricultură, dezvoltarea turismului (a treia dimensiune a dezvoltării). În ansamblu, cheia de înțelegere a dezvoltării rurale se subsumează *dezvoltării economice*.

(2) *Care este rolul liderilor locali în acest demers?*

Datorită faptului că majoritatea proiectelor de dezvoltare la nivelul Microregiunii Someș-Sud aparțin administrațiilor locale, liderii locali au un rol fundamental în atingerea obiectivului dezvoltării. Aceștia stabilesc și pun în aplicare traiectoriile de dezvoltare la nivel de comune, dar influențează și inițiativele individuale ale membrilor comunității, în special în ceea ce privește accesarea fondurilor europene (prin informarea asupra deschiderii liniilor de finanțare, sprijin logistic etc.).

(3) *Cum este stabilită agenda de dezvoltare locală și care sunt dimensiunile acesteia?*

Fiecare administrație locală și-a trasat o serie de obiective în ceea ce privește dezvoltarea propriei comune. În ceea ce privește strategiile, se impune menționarea celor două tipuri identificate; există așadar (1) strategiile cu rol de *documente programatice* sau *instrumente de planificare*; acestea sunt în general elaborate de persoane calificate și exploatează exhaustiv dimensiunile dezvoltării, propunând în cazul fiecăreia un set de direcții de acțiune; strategiile sunt încadrate temporal pe perioade bine delimitate și care coincid adesea cu perioadele de finanțare ale Uniunii Europene și implicit ale programelor naționale; (2) strategiile ca *scheme simple de idei de acțiune* ale agenților dezvoltării; acestea nu se constituie în documente propriuzise, ci reprezintă percepțiile liderilor locali asupra unei dezvoltări dezirabile; dezvoltarea, în acest caz, vizează câteva direcții precise și este orientată mai degrabă către nevoile imediate ale comunităților. Diferențele între direcțiile dezirabile- acțiunile efective (strategiile proprii) și strategiile elaborate sub forma unor documente de planificare de către actori extra-locali (strategiile propuse de firmele de consultanță) arată că strategiile de dezvoltare ale liderilor locali și documentele strategice nu sunt întotdeauna convergente, situație asumată de aceștia. Cu toate acestea, *strategia* –ca document în sine- este considerată de către majoritatea reprezentanților locali ca fiind un *mijloc de planificare a activităților* care facilitează obținerea finanțărilor din surse externe; aceasta reprezintă un instrument util în faza accesării unor fonduri.

Referitor la *modalitățile de stabilire a direcțiilor de acțiune*, opiniile sunt împărțite: o parte din liderii locali afirmă că traiectoriile de dezvoltare sunt stabilite exclusiv de conducerea administrațiilor locale (primar și vice-primar), pornind de la propriile evaluări ale situației și fără consultarea populației; o altă parte susține că în acest scop se pleacă de la nevoile locale, exprimate de localnici, analizate de autorități și apoi implementate (în unele cazuri se solicită explicit propunerile cetățenilor); în alte situații, direcțiile de acțiune nu sunt stabilite în funcție de

nevoi, ci în funcție de disponibilitatea liniilor de finanțare, valorificând oportunitățile care apar. Unii reprezentanți locali apreciază că, în ciuda existenței unor idei de dezvoltare, lipsește o strategie clar definită, care să fie axată pe realitățile locale și să anticipeze și să construiască un set de acțiuni viabile.

Majoritatea proiectelor dezvoltate la nivel local vizează dezvoltarea infrastructurii.

(4) Care sunt factorii care influențează inițiativele locale de dezvoltare?

Realizarea obiectivelor de dezvoltare este considerată de către liderii locali a fi puternic corelată cu capacitatea financiară a bugetului local și cu *accesarea surselor de finanțare extra-locale* – guvernamentale și, în special, europene. Singurele surse de finanțare considerate viabile sunt fondurile europene. Un rol important în procesul de dezvoltare prin proiecte îl are *accesul la informații* privind oportunitățile de finanțare (existența, disponibilitatea tipurilor de linii de finanțare). În ansamblu, atât autoritățile locale, cât și localnicii sunt bine informați în acest sens. Un alt factor care contribuie la reușita inițiativelor actorilor locali este *sprijinul acordat de către diverse entități* în etapele procesului de accesare sau implementare a proiectelor. Sprijinul solicitat de către *administrațiile locale* se referă la: informarea asupra posibilităților de dezvoltare, accesarea proiectelor, implementarea și gestionarea proiectelor, elaborarea strategiilor de dezvoltare.

Nu toate inițiativele administrațiilor locale pentru obținerea sprijinului financiar s-au materializat. Sectoarele pentru care s-a solicitat finanțare sunt aceleași pentru toate comunele microregiunii; cu toate acestea, rata de succes și/ sau domeniile pentru care s-a obținut ajutorul financiar variază de la o comună la alta. Liderii locali identifică un set de factori care îngreunează materializarea inițiativelor autorităților locale; cel mai des amintiți sunt: dificultatea accesării anumitor proiecte considerate necesare (situație datorată: rigidității legislației; perioadelor scurte între informarea asupra deschiderii liniilor de finanțare și data limită a depunerii documentației; lipsei de sprijin din partea autorităților competente privind consultanța; lipsei personalului specializat în management de proiect); modalitățile de acordare a finanțării (finanțarea proiectelor în funcție de apartenența politică și nu de nevoile comunităților); capacitatea redusă a administrațiilor locale de a gestiona implementarea proiectelor (lipsa personalului specializat; insuficiența fondurilor la bugetul local, care să susțină desfășurarea unor activități); managementul neadecvat al fondurilor europene la nivel național și gestionarea defectuoasă a problemelor zonelor rurale (existența unor direcții de dezvoltare care nu vin în

întâmpinarea problemelor majore ale zonelor rurale; modificarea condițiilor ce trebuie îndeplinite de către solicitanți de la o sesiune la alta -pe parcursul derulării aceluiși program; nivelul ridicat al birocrăției; cerințele impuse de UE, nefavorabile în condițiile lipsei posibilităților de susținere la nivel local). La acestea se adaugă: diminuarea masivă a fondurilor alocate de la bugetul de stat; dependența bugetului local de alocările de la bugetul de stat; poziția geografică dezavantajoasă d.p.d.v. al fructificării activităților economice; relațiile economice precare cu orașul reședință de județ; slaba valorificare și gestionarea defectuoasă a resurselor teritoriului; fragmentarea proprietăților în parcele mici, slaba gestionare a terenurilor de către localnici; lipsa terenurilor aflate în proprietatea administrației locale etc.

(5) Este asocierea “lozul câștigător” al dezvoltării rurale?

Parteneriatul cunoaște multe forme la nivelul microregiunii. Principalele expresii ale cooperării dintre administrațiile locale sunt *asociațiile de dezvoltare intercomunitară* și *asociațiile microregionale*.

Intercomunitalitatea, ca formă de asociere, reprezintă un instrument important pentru rezolvarea unor probleme de care se lovesc administrațiile publice locale. La nivelul Microregiunii Someș-Sud există două astfel de parteneriate, care au ca scop dezvoltarea infrastructurii pentru utilități. Referitor la acest tip de parteneriat, majoritatea liderilor locali îl consideră binevenit. Asocierea în ceea ce privește motivul gestionării deșeurilor este considerată un demers necesar, fiind unica soluție de gestionare centralizată în urma măsurilor de închidere a gropilor de gunoi. Referitor la acest aspect, inițiativa asocierii a venit mai mult ca o constrângere exterioară. Cu toate că deschide calea unor oportunități (crearea condițiilor legale pentru realizarea serviciului de salubritate), parteneriatul creează, în opinia reprezentanților locali, și neajunsuri care au la bază cooperarea dificilă între administrațiile locale.

Sub titulatura de *asociație microregională* –o formă a asociației intercomunitare- există la nivelul comunelor studiate două astfel de entități, care au ca scop general sprijinirea dezvoltării localităților care compun microregiunile și reprezentarea intereselor acestora. Opiniile în ceea ce privește asocierea comunelor, în alte scopuri decât realizarea proiectelor de infrastructură, sunt divergente: o parte din reprezentanții locali consideră că acestea sunt aducătoare de beneficii, iar o parte sunt de părere că aceasta este inutilă, deoarece proiectele sunt ineficiente (de ex. proiectul de cooperare transfrontalieră, proiectul de dezvoltare a capacității administrative).

Concluzii

Fondurile europene reprezintă în momentul actual principalul resort al dezvoltării rurale. Preocuparea administrațiilor locale este așadar atragerea finanțării din surse externe, iar atingerea acestui obiectiv, accentuat în cadrul strategiilor locale de dezvoltare, face posibilă articularea celorlalte demersuri în vederea dezvoltării (dezvoltarea infrastructurii, valorificarea resurselor teritoriului, atragerea investitorilor). Demersurile vizate de către administrațiile locale nu sunt întotdeauna viabile și sustenabile în cazul unor acțiuni la nivel de comună; în această situație, administrațiile locale apelează la soluția asocierii.

Am presupus, într-o primă fază că asocierea este prin ea însăși o premisă a dezvoltării rurale. De aceea, principalul criteriu în alegerea obiectului analizei a fost existența acesteia. În cazul Microregiunii Someș-Sud, parteneriatul intercomunitar s-a dovedit a fi benefic pe o perioadă scurtă. Pentru a analiza eficacitatea acestei forme în care se prezintă asocierea, ca parteneriat intercomunitar reglementat d.p.d.v. juridic, se impune investigarea în profunzime a acestei direcții.

Întrebarea la care studiul de față nu a găsit un răspuns este: Unde se înregistrează impactul politicilor de dezvoltare rurală? La nivel regional, local, sau/și de întreprindere individuală? Pentru a găsi un răspuns, considerăm că o analiză a politicilor destinate ruralului trebuie să surprindă din mai multe unghiuri acest proces. Actorii dezvoltării sunt multipli. Studiul de față a încercat, într-o primă fază, să contureze o imagine a politicilor, așa cum sunt gestionate la nivelul principalei instituții regionale care se ocupă de implementarea acestora (CRPDRP Satu Mare); instituția poate oferi doar date exprimate în cifre, care sunt relevante până la un anumit punct. Pentru a înțelege dinamica procesului de dezvoltare am mers mai departe, spre nivelul local, unde actorii (reprezentanții administrațiilor locale) construiesc o imagine a dezvoltării și o explicație a nivelului dezvoltării. Privind cifrele, varietatea direcțiilor în care există inițiative și actorii principali ai acestora, imaginea asupra dezvoltării pare dinamică; în ochii liderilor locali însă, aceasta este statică, în special atunci când are în centru membrii comunității. Așadar, o analiză care să pornească de la aceștia ar completa tabloul care înfățișează luminile și umbrele dezvoltării rurale.